

Становище

от проф. д-р Кристиан Стоянов Хаджиев, НБУ, Департамент „Администрация и управление“, професионално направление 3.7 „Администрация и управление“, научна специалност 05.02.20 „Социално управление“

Относно: дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор“, област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, по професионално направление 3.7. Администрация и управление.

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед No 563/01.07.2026 г. на Ректора на СА „Д. А. Ценов“- Свищов.

Автор на дисертационния труд: Ерик Шьоне – докторант в докторска програма „Планиране“ към Стопанска академия „Д.А. Ценов“ – Свищов, катедра, Стратегическо планиране“

Тема на дисертационния труд: *„The Economy for the Common Good as a Strategic Approach to Sustainable Management in the Real Estate Sector“ („Икономиката за общото благо като стратегически подход към устойчивото управление в сектора на недвижимите имоти“)*

Научен ръководител: доц. д-р Михаил Чиприянов и проф. д-р Светослав Илийчовски

Становището е изготвена съобразно Закона за развитие на академичния състав на Република България, Правилника за прилагането на този закон и Наредбата за развитието на академичния състав на СА „Д. А. Ценов“- Свищов.

1. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Рецензията на дисертационен труд е разработен в обем от 403 страници, структуриран в три логически последователни глави, увод, заключение, библиографска справка и 3 приложения. Използвани са 217 литературни източника. Основният текст е 139 страници и съдържа 8 таблици и 2 фигури. Обособени са 264 страници приложения, свързани с изследването в дисертационния труд, където са представени използваните методологически инструменти.

Представеният дисертационен труд е посветен на изключително **актуален и слабо проучен въпрос**, свързан с **приложението на концепцията за Икономиката за общото благо като стратегически модел за устойчиво управление в сектора на недвижимите имоти**. Темата е особено актуална в условията на динамичните промени в европейската регулаторна среда, свързани с **ESG стандартите, Зелената сделка, устойчивото финансиране, изискванията за корпоративна отчетност и необходимостта от интегриране на социалните и екологичните аспекти в процесите на стратегическо управление**. Докторантът убедително аргументира необходимостта от преодоляване на разрыва между нормативните концепции за устойчивост и тяхното практическо приложение в управлението на предприятията от

сектора на недвижимите имоти. Този изследователски проблем има както научна, така и висока практическа значимост.

Предмет на изследването е степента и конкретните условия, при които принципите на Икономиката за общото благо могат да бъдат приложени в стопанската практика на този сектор. Особено внимание се отделя на превръщането на нормативните цели в решения, значими за планирането, проектите и прогнозите. **Основната цел** на изследването е да се анализира прилагането на Икономиката за общото благо (ИОБ) в сектора на недвижимите имоти като транслационен проблем на планирането; да реконструира съществуващото състояние, както и факторите и бариерите пред реализацията; и да изведе конкретни препоръки за действие, ориентирани към практическото внедряване. **Изследователската теза** е, че основната пречка не е принципната съпротива срещу идеята за Икономиката за общото благо, а в **транслационния разрыв** между привлекателния нормативен език и реалните управленски процеси и практики за вземане на решения в предприятията. Социалните и екологичните цели могат да бъдат трайно реализирани само когато структурите на собственост, стимулите, механизмите за прозрачност, проектните критерии, потоците от данни и процедурите за преглед са съзнателно съгласувани с тях. Това пренасочва анализа от абстрактните спорове за ценности към управленската архитектура.

Изследователската методология е в пълен синхрон с основната цел и формулираните изследователски задачи. Налице е ясна декомпозиция на методологическите инструменти по линия на изследователските задачи, което гарантира постигането на основната изследователска цел. Разработен е адаптиран инструментариум за целите на изследването.

Напълно приемам този подход към разработване на изследователската методология. Той е добре аргументиран и логичен. От една страна пределно ясно показва връзката и логическата линия на дисертационния труд по отношение на „цели-методики-резултати“, а от друга гарантира прецизността на изследването и релевантността на получените резултати.

В този контекст съдържащите се в дисертационния труд постановки, идеи и предложения имат както научна, така и висока практико-приложна стойност.

Дисертационният труд е **балансиран**, разглежданите въпроси са изложени в тяхната логическа последователност и обвързаност, стилът на изложението е научен, техническото оформление е отлично.

Целта и задачите са обвързани и състоятелни и напълно съответстват на темата на дисертационния труд. Правилно е формулиран основния научен проблем, като са определени точно неговите граници. Ясно и конкретно са посочени изследователските задачи, обекта, предмета и основната теза на изследването. Разработена е методика, която е напълно достатъчна за постигане на целите на изследването. Уточнени са понятията и термините, които са използвани в дисертационния труд.

Използваната литература е максимално близка до темата на дисертационния труд и дава достатъчно пълна картина за състоянието на изследвания проблем. Литературните източници са подредени, съгласно изискванията на възприетите стандарти.

Докторантът анализира и систематизира значителен обем литературни източници по темата, които са цитирани коректно в текста. Направена е собствена критична интерпретация на изложените в тях тези.

Текстът е сполучливо онагледен с таблици и фигури, които съществено допринасят за неговото разбиране. Резултатите от научното изследване са изложени ясно, логично и разбираемо.

От казаното дотук стигам до заключението, че пределната яснота на докторанта по посочените по-горе въпроси, е една от предпоставките за високото качество на целия дисертационен труд.

2. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

В съответствие с формулираната цел и детайлно изведените задачи е изградена структурата на дисертационния труд.

Уводът на дисертационния труд съдържа всички необходими „реквизити”: убедителна обосновка на проблема и неговата значимост; ясни и точни формулировки на целта и изследователските задачи; на обекта и предмета на изследването; изследователската теза; аргументация на избора на изследователски подходи и методи. Идентифицирани са условностите, при които е провеждано самото изследване.

Първа глава, изпълнява успешно функцията на концептуално въведение към дисертационното изследване. Авторът аргументира актуалността на темата чрез задълбочен анализ на съвременните процеси на трансформация в сектора на недвижимите имоти, породени от европейските политики за устойчиво развитие, ESG регулациите, климатичните цели и нарастващите обществени очаквания за социална отговорност.

Особено положително впечатление прави начинът, по който е формулиран научният проблем. Вместо да разглежда Икономиката за общото благо като абстрактна ценностна концепция, авторът идентифицира реалния управленски проблем – липсата на механизми за превръщане на нормативните принципи в практически инструменти за стратегическо управление. Именно това т.нар. „транслационно разминаване“ представлява основната изследователска ниша на дисертацията.

Логически последователно са формулирани обектът, предметът, целта, задачите и изследователската теза. Те са взаимно обвързани и изграждат ясна научна рамка, която се следва последователно във всички части на дисертацията.

Правилно е аргументирано мястото на разработката в докторската програма „Планиране“, тъй като авторът разглежда устойчивото управление като процес на стратегическо планиране, основан на интегриране на ценности, данни, управленски процедури и механизми за вземане на решения.

Може да се отбележи, че първата глава се отличава с добра логическа структура и висока степен на концептуална яснота. Авторът демонстрира способност да идентифицира съществуващата научна празнина и убедително да обоснове необходимостта от провеждане на изследването.

От **първа глава** става ясна степента на разработеност на изследователския проблем и се формира теоретичната база, въз основа на който докторантът извежда основната научно-изследователска теза. Изводите, до които достига докторантът са резонни, подкрепени със солидна аргументация. Изследването в първа глава е много задълбочено и представлява необходимата основа за разработване на методологията на емпиричното изследване.

Втора глава представлява теоретичната и методологическата основа на дисертационния труд и може да бъде определена като една от най-силните части на изследването.

Авторът изгражда широка интердисциплинарна теоретична рамка, обединяваща концепциите за Икономиката за общото благо, устойчивото развитие, ESG управлението, публичната стойност, теорията на заинтересованите страни, корпоративното управление и стратегическото планиране.

Особено положително впечатление прави системното адаптиране на принципите на Икономиката за общото благо към спецификата на сектора на недвижимите имоти. Вместо механично пренасяне на общите принципи, авторът ги интерпретира през особеностите на инвестиционния процес, жизнения цикъл на сградите, управлението на

собствеността, взаимодействието със заинтересованите страни и общественото въздействие на недвижимите имоти.

Значително достойнство представлява разглеждането на европейската регулаторна рамка (CSRD, ESRS, Таксономията на ЕС и SFDR) не само като нормативна база, а като фактор, който променя моделите на корпоративно управление и стратегическо планиране.

Методологичният раздел е разработен професионално. Избран е качествен изследователски подход, който съответства на поставените изследователски въпроси. Добре са аргументирани изборът на полуструктурирани експертни интервюта, качественият анализ на съдържанието, междуказусното сравнение и изграждането на типологии.

Следва да се отбележи високата степен на прозрачност при описване на методологията. Авторът подробно представя стратегията за подбор на литературните източници, критериите за качество, процесите на кодиране, управлението на данните, ограниченията на изследването и мерките за гарантиране на надеждността на анализа.

Като особено положителен може да бъде оценен стремежът към методологическа проследимост, който е характерен за съвременните качествени изследвания.

Третата глава представлява същинският принос на дисертационния труд и демонстрира способността на автора да премине от теоретичния анализ към практически приложими научни резултати.

Емпиричното изследване е проведено чрез десет задълбочени експертни интервюта с представители на различни сегменти на сектора на недвижимите имоти. Макар извадката да не позволява статистическа генерализация, тя е целенасочено подбрана така, че да обхване широк спектър от управленски роли, организационни модели и професионални гледни точки.

Анализът на интервютата е структуриран логично и позволява извеждането на основните фактори, които подпомагат или възпрепятстват внедряването на принципите на Икономиката за общото благо.

Особено ценен е фактът, че авторът не се ограничава до описание на емпиричните резултати, а **разработва собствен аналитичен модел за интерпретация на получените данни.**

Следва да бъде високо оценено изграждането на типология на логиките на внедряване, която систематизира различните модели на организационно поведение при интегриране на принципите на устойчивото управление.

Сред най-съществените научно-приложни резултати могат да бъдат открити:

- разработването на матрица за трансляция между ценностните принципи и управленските процеси;
- предложението за Регистър на общото благо като инструмент за стратегическо управление;
- разработването на модел на цикъла на планиране на ИОБ;
- изграждането на система от ключови показатели за ефективност (KPI), предназначени за проследяване на внедряването;
- формулирането на практически препоръки към различните заинтересовани страни.

Особено впечатление прави стремежът на автора да превърне резултатите от качествено изследване в конкретни управленски инструменти, което значително увеличава приложната стойност на дисертацията.

Едновременно с това могат да бъдат отправени някои препоръки. Би било полезно разработеният модел да бъде валидиран чрез последващо количествено изследване или чрез практически пилотни проекти в предприятия от различни държави. Това би позволило допълнително потвърждение на неговата универсалност и приложимост.

Изводът, който се налага е, че докторантът показва не само умения за изследване на обекти, проблемни ситуации, релевантни положения, обосновка и систематизация на класификации, но и ясно открояване и **аргументирана научна защита** на своите тези. Непосредствените резултати от изследването се интерпретират въз основа на детайлна качествена аргументация и обосновка през призмата на управлението.

В заключението, авторът анализира и предлага адекватни решения на изследваните проблеми, като систематизира и обобщава препоръките към социалната и организационната практика. Представени са ограниченията на изследването и основните приноси. Очертани са насоки за бъдещи изследвания.

Резултат на дисертационното изследване: потвърждаване на формулираната основна изследователска теза.

3. Описание на научните и научно-приложни приноси

В дисертационния труд се съдържат редица постановки, идеи и предложения, които могат да се оценят като приноси с **научно-приложен характер** в контекста на анализа и синтеза на съществуващото научно познание в областта, относно критерия Обогаляване на съществуващите научни знания. Приемам изцяло претенциите на докторанта към изведените **четири приноса**. Списъкът на приносите е съставен правилно и отразява обективно постигнатите от докторанта научни резултати. Приносните моменти в дисертацията показват, че докторантът притежава задълбочени познания в изследваната научна област и е способен да провежда самостоятелно научно изследване и да интерпретира логично резултатите от него.

4. Въздействие на дисертационния труд върху външната среда

В подкрепа на своите изследвания и като израз на публичност на идеите си, докторантът представя списък от **четири публикации- 3 статии и един доклад от конференция**. Те са публикувани в реномирани специализирани научни издания, което свидетелства, че непосредствените резултати от дисертационното изследване са достъпни до професионална аудитория. Всички те отразяват конкретни аспекти на изследователската работа на докторанта и осигуряват необходимата публичност.

Може да се направи изводът, че публикациите са достатъчни както в количествено отношение, така и от гледна точка на качеството. На практика те надвишават минималните национални изисквания.

5. Оценка на автореферата

Представеният автореферат на български е в обем от 57 страници, а на английски – 10 стр. Той отразява коректно съдържанието на дисертационния труд. В него в синтезиран вид са изложени основни моменти от дисертацията: обща характеристика; структура и съдържание на четирите глави, тезата, обекта и методологията на научното изследване, както и постигнатите теоретико-методологични и емпирични резултати; научни приноси; публикации по въпросите на дисертационния труд, декларация за оригиналност и като такъв отговаря на изискванията.

6. Критични бележки, препоръки и въпроси

Нямам критични бележки по изложението на идеите, постановките и непосредствените резултати в дисертационния труд. Препоръчвам на докторанта емпирична верификация на концептуалния модел чрез количествено изследване върху по-широка извадка от предприятия в сектора на недвижимите имоти. Това би позволило

статистическо потвърждение на идентифицираните зависимости и би повишило възможностите за генерализиране на получените резултати. Предложената система от ключови показатели за изпълнение (KPI) има значителен практически потенциал. Нейната стойност би се повишила чрез пилотно прилагане в реални организации, което би позволило оценка на приложимостта, надеждността и чувствителността на показателите при различни организационни условия. Дисертацията поставя основите на ново направление в изследванията върху Икономиката за общото благо. В тази връзка би било полезно в бъдещи научни разработки да се проследи влиянието на предложените управленски модели върху организационната ефективност, конкурентоспособността, инвестиционната привлекателност и дългосрочното създаване на стойност. Посочените препоръки не намаляват по никакъв начин научната стойност на дисертационния труд. Те представляват възможни насоки за надграждане на постигнатите резултати и за разширяване на научните изследвания в една актуална и перспективна област на управленската наука.

7. Заключение

Представеният дисертационен труд показва, че авторът притежава задълбочени знания в изследваната от него проблематика – познава и анализира литературата по темата, може да формулира изследователски проблеми, да систематизира класическите и новите теории и концепции, да конструира изследователски апарат, да провежда качествено изследване и да обосновава предложения за подобрене на съществуващата практика. Темата на дисертационния труд е актуална и значима в научен и практико-приложен аспект. Дисертацията е напълно завършено научно и практико-приложно изследване, което отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав, Правилника за неговото приложение, както и на вътрешната нормативна база на СА „Д. А. Ценов“ - Свищов за присъждане на образователна и научна степен „доктор“.

В своето изследване докторантът показва, че притежава възможности за провеждане на *самостоятелно научно изследване и получаване на конкретни научни и научно-приложни резултати и приноси*.

Всичко това ми дава основание да дам **положителна оценка на дисертационния труд** и да предложа на уважаемите членове на научното жури да вземат решение за **присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на Ерик Шьоне по научна специалност „Планиране“ в професионално направление 3.7 „Администрация и управление“**.

София,
22, юли 2026 г.

Подпис:

/проф. д-р Кристиян Хаджиев/